

Veselin Mićanović
Filozofski fakultet Nikšić
Crna Gora

KOMPETENCIJE U RADU S MLADIMA

COMPETENCE IN WORKING WITH YOUNG PEOPLE

ABSTRACT Changes in the educational system are intense and monitor the reform of the global social development. In line with these changes and position of teachers and their professional competence methodological become the backbone of professional development, on the one hand, and the development of the teaching mission, on the other side.

A number of pedagogical and psychological research confirms the fact that the most intensive development of the brain of a person occurs to preschool and primary school age. Therefore, as a teacher who has a dominant part in this process, must, besides a good knowledge of pedagogical and psychological development characteristics, knows the differences in educational areas.

Professional and methodological competence of the teacher is a significant factor in the development of young people in the process. Both components are significant. Therefore, they should be taken into account and should be given a real importance in the work with young people from the earliest days.

Key words: competencies, youth, education, life, education.

APSTRAKT Promjene u vaspitno-obrazovnom sistemu su intenzivne i prate globalne reforme društvenog razvoja. U skladu sa tim mijenja se i pozicija nastavnika i njegove stručno metodičke kompetencije postaju okosnica profesionalnog razvoja, s jedne, i razvoja nastavničke misije, s druge strane.

Brojna pedagoško-psihološka istraživanja potvrđuju činjenicu da se najintenzivniji razvoj čovječjeg mozga odvija na predškolskom i osnovnoškolskom uzrastu. Zato nastavnik kao stručno lice koje dominantno učestvuje u tom procesu mora, osim dobrog poznavanja pedagoških i psiholoških razvojnih karakteristika, poznavati različita vaspitno-obrazovna područja.

Stručno-metodičke kompetencije nastavnika su značajan faktor razvoja mladih i u tom procesu su značajne obje komponente, prva iz razloga što pokriva neophodna stručna znanja, a druga umjeća i vještine korišćenja i prenošenja tih znanja od strane nastavnika. Zato ih treba uvažiti i dati im pravi značaj u radu s mladima od najranijih dana.

Ključne riječi: kompetencije, mladi, edukacija, život, nastava.

Uvod

Savremeni reformski potezi u vaspitno-obrazovnom sistemu su usklađeni sa globalnim evropskim sistemom edukacije mladih. U tom procesu se posebno naglašava pozicija nastavnika u radu s mladima. Poželjno je da nastavnik više vremena treba da provodi u neposrednoj višesmjernoj interakciji s mladima i da priprema i organizuje takve nastavne situacije u kojima će mladi biti u poziciji da iznose svoje ideje rješavanja konkretnih problemskih situacija sve u cilju povećanja nivoa razvoja njihove samosvijesti.

Istina da rad i angažovanje nastavnika zavisi od uzrastnih karakteristika mladih sa kojima radi. Nastavnik mora imati na umu da se u djetinjstvu različitim brzinom razvijaju pojedini centri u mozgu i da svojim radom mora stimulirati njihov napredak (Goleman, 2008). Zato uvažavajući uzrast mladih institucija u kojoj se organizuje rad s mladima mora osigurati minimum kompetencija nastavnika za organizovanje i izvođenje nastave. Naravno da te kompetencije treba kontinuirano razvijati i unapređivati. Nastavnik, prije svega, mora imati sluha da osjeti potrebu mladih, da uvaži njihova interesovanja i podstiče njihov intelektualni senzibilitet.

Šta su to kompetencije nastavnika?

Rad s mladima na bilo kom nivou njihovog razvoja zahtijeva određenu stručnost i profesionalnost. Ta stručnost i profesionalnost prepoznaju se kroz određene specijalne sposobnosti nastavnika da uspostavi pravilnu komunikaciju s mladima, planira i organizuje određene aktivnosti, postigne ili realizuje predviđene ciljeve i provjeri-evaluira taj proces u svim fazama.

U nastavnoj praksi se dosta često pojam kompetencije poistovjećuje sa vještinom, što uopšte nije tačno. Pojam nastavne kompetencije, koje se tiču nastavnika koji radi s mladima, je mnogo širi i kompleksniji od pojma vještine i u svojoj strukturi ima inkorporirane pored vještine još znanje, stavove, uvjerenja, vrijednosti i stručne, pedagoške, didaktičko-metodičke sposobnosti.

U novije vrijeme, kada učenik uzima centralno mjesto u nastavnom procesu, pojam kompetencije postaje sveobuhvatniji i kompleksniji te ga je stoga teško i definisati. Naravno da se kompetencije teško mogu svesti u precizne okvire što je jedan od glavnih razloga problema njihovog definisanja. Međutim, ako pokušamo da sagledamo kompetencije nastavnika kroz dvije glavne dimenzije nastavnog procesa, vaspitnu i obrazovnu, onda postoje brojne oblasti od kojih moramo poći ukoliko želimo da potpunije odredimo pojam kompetencije, a među najbitnijim su:

- znanja i sposobnosti,
- nastava i učenje,
- planiranje i organizacija,
- poznavanje učenika i procesa učenja,
- komunikaciona strategija i odnosi sa drugima,
- razumijevanje i rješavanje problema,
- fleksibilnost i adaptibilnost,
- inicijativnost i preduzimljivost,
- pokretljivost i razboritost,
- profesionalne vrijednosti i stavovi,
- spretnost i sigurnost,
- uvjerljivost i profesionalnost,
- primjenljivost informacione tehnologije,
- praktičnost.

Brojni su seminari i konferencije održavani sa ciljem da se bliže odredi profil savremenog nastavnika i njegovih kompetencija. Još je 1996. god. u Ženevi na Međunarodnoj konferenciji o obrazovanju, održanoj pod pokroviteljstvom UNESCO-a i Međunarodnog biroa za obrazovanje, analiziran problem kvaliteta stručnog profila nastavnika. U tom procesu izdvojene su sljedeće stručne (pedagoške) i organizacione (didaktičko-metodičke) kompetencije nastavnika (Marković & Maksimović, 1997):

- osposobljenost da radi u timu,
- razumijevanje i poštovanje vrijednosti i razlika drugih kultura,
- posjedovanje smisla za komunikaciju,
- otvorenost za promjene,
- posjedovanje profesionalne autonomije,
- osviještenost za kontinuirani profesionalni razvoj tokom čitavog radnog vijeka,
- njegovanje partnerskih odnosa u radu,
- otvorenost za nove informacione tehnologije i sl.

Budući da se kompetencije nastavnika stiču u okviru formalnog obrazovanja, tj. sticanja stručnog profila nastavnika, o tom problemu razmatrano je u okviru Regionalnog usavršavanja kurikuluma ka Evropskom prostoru visokog obrazovanja (Tuning projekt). Ovaj projekat se danas ubraja u vodeće projekte s namjerom stručnog i didaktičko-metodičkog unapređenja svih programa koji se bave obrazovanjem nastavnika. Među ostalim jedan od ciljeva ovog projekta jeste identifikovanje opštih i stručnih kompetencija različitih profila nastavnika. Ovaj projekat znanje, razumijevanje, vještine, sposobnosti i vrijednosti prepoznaje kao osnovu za definisanje neke kompetencije nastavnika. Na osnovu toga po Tuning projektu prepoznato je i klasifikovano sedamnaest kompetencija nastavnika, a to su:

- mogućnost analize i sinteze,
- mogućnost primjene znanja u praksi,
- temeljna opšta znanja,
- temelji područnih znanja,
- mogućnost pisane i govorne komunikacije u maternjem jeziku,
- poznavanje stranog jezika,
- osnovne vještine rada na računaru,
- istraživačke vještine,
- kapacitet za učenje,
- kritičnost i samokritičnost,
- prilagodljivost na nove situacije,
- mogućnost generisanja novih ideja,
- interpersonalne vještine,
- vještine odlučivanja,
- sklonost ka timskom radu,
- multikulturalnost (uvažavanje različitosti),
- etičnost.

Autori Aktivnog učenja (Ivić i saradnici, 2001) ne govore precizno o kompetencijama nastavnika, ali zato jasno izdvajaju uloge nastavnika, a to su:

- nastavnička uloga (predavač, organizator, partner, stručnjak),
- motivaciona uloga,
- nastavnik kao model,
- evaluator ili procjenjivač,
- saznavno-dijagnostička uloga,
- regulator socijalnih odnosa u razredu.

Na osnovu gore navedenog mogu se izdiferencirati opšte i stručne kompetencije nastavnika. I jedne i druge obuhvataju određena znanja, vještine i sposobnosti. Opšte kompetencije nastavnika stiče u toku školovanja za taj poziv, a podrazumijevaju određena znanja, vještine i sposobnosti neophodne za svakog pojedinca bez obzira na užu profilaciju (struku) kojom se bavi, dok u stručne kompetencije svrstavamo sva ona znanja, vještine i sposobnosti koje su prepoznatljive za struku kojom se bavi. Ono što se čini bitnim kod svake nastavničke kompetencije jeste posjedovanje neophodnih stručnih znanja (znanja predmeta), pedagoških, psiholoških i didaktičkih znanja, metodičkih vještina i sposobnosti neophodnih za organizaciju nastave, vođeno poučavanje i razumijevanje socijalnih, emocionalnih, kulturnih i kognitivnih crta ličnosti.

Ključne stručno-metodičke kompetencije nastavnika

Sticanje stručno-metodičkih kompetencija nastavnika mora biti usklađeno sa savremenim tendencijama rada s mladima. Inovativnost, partnerstvo u radu, adaptibilnost, osjetljivost, fleksibilnost, kreativnost, inicijativnost, konstruktivnost, preduzimljivost, sposobnost timskog rada, komunikativnost, organizaciona sposobnost, empatičke sposobnosti su neke od ključnih kompetencija nastavnika neophodne za savremenu organizaciju rada s mladima. Riječ je o postojanju fundamentalnih sposobnosti nastavnika koje su usmjerene ka individualnom razvoju mlade ličnosti. Neke od njih se stiču u toku formalnog obrazovanja, a neke kroz razne forme neformalnog usavršavanja.

U radu s mladima nastavnik formira kod njih određena znanja i vještine neophodne za komunikaciju, formira stavove i mišljenja neophodna za ličnu afirmaciju, formira društveno prihvatljiv sistem vrijednosti neophodan za realizaciju zajedničkih ciljeva, formira određene oblike moralnog ponašanja neophodne za selekciju društveno štetnog i nepoželjnog postupanja. Od nastavnika se sve više očekuje da svojim stručnim i metodičkim znanjem priprema mlade za društvo u kojem će živjeti i djelovati, da kod njih razvija potrebu za permanentnim učenjem i usavršavanjem. U radu s mladima nastavnik, kroz svoje uloge koje obuhvataju individualni razvoj mladih, nastoji da poveže menadžment nastavnog procesa u učionici sa razvojem škole kao „zajednice učenja“.

Kompetentni nastavnik je osposobljeni specijalista sa izuzetnim sposobnostima u sferi rada s mladima, sposoban da podučava i edukuje mlade na osnovu sopstvenih znanja i vještina (Zbornik radova, 2007: 106). On podstiče

kod mladih da predlažu sopstvena rješenja različitih problema. Učestvujući u takvim aktivnostima mladi afirmišu sebe kroz poštovanje principa demokratičnosti i multikulturalnosti. Tako se kod mladih razvija osjećaj sopstvene vrijednosti, što je dobar znak socijalnog razvoja zdrave ličnosti (Goleman, 2007).

Na području rada s mladima, kako u sferi formalnog tako i neformalnog obrazovanja, aktuelno je pitanje da li se kompetencije mogu naučiti? Ako pretpostavimo da je odgovor potvrđan, onda sigurno slijedi pitanje u kom kontekstu i kako. Sigurno je da se kompetencije tiču uže stručne oblasti djelovanja, što znači da svaka individua pa i nastavnik razvija određene stručne kompetencije potrebne u radu s mladima. Te kompetencije se stiču samo u radnom okruženju, tj. kroz praktičnu aktivnost u okviru profesionalnog djelovanja. Što je radno okruženje bogatije to su i iskustva raznovrsnija, a samim tim i kompetencije utemeljenije. Znači da se kompetencija sastoji od znanja, vještina, stavova, vrijednosti i postupaka primjerenih određenom kontekstu. To govori da se svaka kompetencija razlikuje od druge, da ima nešto specifično što je odvaja od drugih i čini posebnom. Praktični kontekst djelovanja utiče da se stečene kompetencije dalje razvijaju i usavršavaju. Može se očekivati da oni nastavnici koji imaju više radnog iskustva u radu s mladima na određenom polju djelovanja imaju razvijenije kompetencije u toj oblasti od onih koji tek ulaze u taj proces.

Dakle, ako bi pojedinačno analizirali svaku kompetenciju nastavnika mogli bi izdvojiti zajedničku osobenost svih njih, a to je da se svaka kompetencija sastoji od kombinacije uzajamno prožetih i čvrsto povezanih kognitivnih i praktičnih vještina, znanja, sposobnosti, potreba i stavova. One kao takve čine osobu prepoznatljivom u domenu svog rada. Ovdje se čini bitnim naglasiti činjenicu da između profesionalnog statusa nastavnika i njegovih uže stručnih kompetencija postoji direktna (proporcionalna) veza. Omiljeni nastavnici bivaju prihvatljiviji od strane učenika i njegov profesionalni status omogućava fleksibilnost kompetentnog djelovanja na mlade koji se manifestuje kroz brže i produktivnije ostvarivanje postavljenog cilja. Takvi nastavnici su osjetljiviji na problemske situacije, lakše se prilagođavaju grupi i pojedincu, daju inicijativu i pružaju pomoć i predloge za kooperativni rad i što je vrlo bitno znaju da sav proces drže pod kontrolom. Njegove kompetencije mu pomažu efikasnije prevazilaženje svih teškoća i ograničenja koja su u radu ne predvidiva i često se mogu sresti.

Organizovanjem takvih aktivnosti u kojima se mladi navode da postanu svjesni sopstvenih, ali i drugačijih potreba, njihovih različitosti u pogledu poimanja istih pojava. Stavljajući mlade u problemske situacije kroz aktivno učestvovanje u tim zadatim situacijama u kojima su zastupljeni problemi različite prirode (socijalne, emocionalne, kognitivne i sl.) sa različitim zadacima mladi aktivno doživljavaju i uočavaju drugačije (različite) uglove gledanja i djelovanja u datim okolnostima. I sam nastavnik igrajući uloge, tj. učestvujući u igri uloga podstiče učenike da adekvatnije postupaju u datim situacijama.

Mladi zavisno od uzrasta se postepeno navikavaju da prilagođavaju svoje ponašanje drugima, da razumiju potrebe drugih, da pomažu drugima, da ogra-

ničavaju svoje potrebe i što je najvažnije da demokratski djeluju u grupi. Razvijanje sposobnosti decentracije im pomaže da prevazilaze egocentrizam kako u mišljenju tako i u ponašanju. Ovu sposobnost nastavnik može podsticati i razvijati kroz posebno osmišljene aktivnosti u grupi. Jasno je da sa uzrastom ova sposobnost dobija na snazi. Kroz kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj individua prevazilazi intelektualna ograničenja, kao i ograničenja u komunikaciji zbog kojih često zapada u nesporazume i nerazumijevanja drugih.

Primjenjujući konstruktivnost kao jednu od kompetencija u svom pedagoškom djelovanju, nastavnik stavlja učenike u poziciju da uče zahvaljujući njihovom kognitivnom razvoju. Ovu kompetenciju nastavnik primjenjuje u grupi tako što učenike podstiče i navikava da stavljaju svoje unutrašnje doživljaje i njihove spoljašnje manifestacije u ravan sa drugima. Na taj način učenici upoznaju i sebe i druge, razvijajući neophodni mehanizam samokontrole i kontrole drugih u odnosima u grupi. Mladi, tj. učenici otkrivaju, izdvajaju i povezuju doživljaje sa činjenicama. Oni prave spoj subjektivnog i objektivnog što afirmiše ličnu i kolektivnu stabilnost. Uloga nastavnika je da u prigodnim prilikama podstiče učenikov pokušaj da u aktuelnoj problemskoj situaciji rješava probleme na svoj vlastiti kreativan način. Taj pokušaj nije ništa drugo nego odgovarajući konstruktivni čin, a sama ideja i postupak djelovanja u toj problemskoj situaciji predstavljaju konstruktivan pristup.

Nastavnik usmjerava mlade u timskom radu na razmjenu emocija i potreba. Na taj način se stiče svijest o tome da sukob nastaje zbog različitih poimanja pojava, zbog različitih potreba i želja. Tako se kroz jedan empatički pristup nastoji sukob sa ličnog prenijeti na obezličeni, tj. objektivniji pristup. U tim situacijama mladi uče da sukob ne nastaje zbog toga što se akteri sukoba ne vole, već zato što nemaju isti pogled na svijet stvari i pojava, istu želju ili potrebu. Fokuseranjem na lične želje potrebe i osjećanja kod mladih se decentrira svijest aktivirajući urođenu empatičnost i spremnost da razmjenjuju stavove, osjećanja, potrebe i želje sa drugima u grupi.

Kreativnost kao jedna od nezaobilaznih kompetencija nastavnika ne može biti privilegija stručnijih pojedinaca, već mora biti osobina i potencijal svih nastavnika koji rade s mladima. Kreativnost može biti u manjem ili većem stepenu razvijena, korišćena, otkrivena i prisutna kod pojedinca ali ako nastavnici rade na unapređivanju ove veoma značajne kompetencije onda će biti u stanju da tu istu kreativnost podstiču i razvijaju kod svojih učenika. Zato svaki nastavnik treba da radi na svojoj kreativnosti, na osmišljavanju i iznalaženju novih aktivnosti u radu s mladima kako bi maksimalno podsticao njihov razvoj.

Mladi uvijek teže nekim novinama. Nove ideje, novi pogledi, novi modeli rada su izazov i oni ih vrlo rado prihvataju. Nastavnici koji imaju razvijenu kompetenciju inovativnosti su u prednosti što uvijek mogu da zadovolje potrebe onih s kojima rade, da privuku i produže njihovu pažnju i pojačaju kognitivni napor i želju za rješavanje novih problemskih situacija. Inovativnost kao kompetencija je potrebna i poželjna u radu s mladima bez obzira na njihov uzrast. Svaka starosna dob ima svoje osobenosti i potrebe za nekim novinama primjerenim njihovom psihofizičkom razvoju.

Kako razvijati i unapređivati kompetencije?

Socijalni kontakti s mladima postepeno utiču na mijenjanje njihove svijesti od potpune usmjerenosti na sebe, preko usmjeravanja na druge mlade iz okruženja i prilagođavanja na grupnu igru, do potpunog usavršavanja kolektivne svijesti pripadanja grupi i uspostavljanja prijateljskih odnosa među drugima. Razvoj i unapređivanje bitnih kompetencija nastavnika je u neposrednoj uzročnopoljsednoj vezi sa kvalitetom organizovanja rada s mladima. Kvalitet organizacije nastave, uspostavljanja partnerskog odnosa u njoj i dobre komunikacije je mjerilo stručne osposobljenosti nastavnika i kvaliteta njegovih kompetencija. Činjenica je da nastavnici neće jednako uspješno organizovati rad s učenicima na početku svog rada i poslije određenog vremenskog perioda. Dragocjena iskustva stečena u radu s mladima dodatno podstiču nastavnika na stručno-metodičko usavršavanje. Unapređivanje svog rada ili bolje rečeno svojih kompetencija u radu s učenicima treba u kontinuitetu pratiti. Kontinuirano praćenje savremenih tokova organizacije rada s mladima, dodatno unapređuje nastavnikov rad, njegovu stručnu i metodičku djelatnost. Nije dovoljno da nastavnik posjeduje teorijska znanja, već je neophodno da ta znanja umije na najbolji način da primijeni u praksi, u radu s mladima. Zato Kalin (Kalin 2004: 55) u procesu razvoja kompetencija nastavnika pravi bitnu razliku između onoga što neko zna o procesu rada s učenicima i umjeća uspješnog poučavanja. Oni nastavnici koji kontinuirano unapređuju svoje vještine u radu s mladima istovremeno razvijaju svoje stručne i metodičke kompetencije i tako doprinose poboljšavanju kvaliteta svog rada.

Nastavnik na početku svoje karijere nema baš jasnu predstavu kako organizovati uspješan rad s mladima, niti može da poredi svoj rad sa nekim drugim. Sa praktičnim iskustvom razvijaju se predstave uspješnijih modela rada. Ti modeli postaju njegova opsesija, tako da on postepeno razvija svoj identitet u toj oblasti koji ga čini različitim od drugih ili bolje rečeno prepoznatljivim u struci. Tako će svaki nastavnik na osnovu stečenog stručnog identiteta, razvijene stručne i metodičke sposobnosti, različito djelovati u sličnim situacijama. Njegov radni identitet čine upravo kompetencije koje je on stekao i razvio u radu s učenicima. Na osnovu izloženog slijedi logično pitanje koja je to metodologija koja se može ponuditi budućim nastavnicima, koji nemaju potrebno iskustvo u radu s mladima, kako bi doprinijeli njihovom osposobljavanju i usavršavanju za organizaciju i realizaciju praktičnog rada s mladima?

Nastavnik u procesu razvoja sopstvenih profesionalnih kompetencija u radu s mladima mora prevazilaziti tradicionalne metode i oblike rada uvodeći savremene pristupe u radu. Organizujući rad s mladima gdje se težište aktivnosti prebacuje s nastavnika na njih same poboljšava se sam proces prenošenja znanja i razvijanja vještina. Kreativnost u radu podstiče razvoj demokratskih načela i razvija kod mladih inovativnost i osjećaj uspješnosti. Novi načini i modeli učenja, kao što su na primjer kooperativno učenje, grupni projekti, aktivnosti u paru, saradničko učenje, mikroistraživački projekti i sl. zahtijevaju

veću obučenost nastavnika i njegovo kontinuirano usavršavanje. Zato predlažemo seminar kao jednu od mogućnosti razvoja i unapređivanja kompetencija nastavnika putem kojeg bi se nudili praktični modeli razvoja pojedinih kompetencija u radu s mladima. Semirari su istovremeno i prilika za razmjenu iskustava i pružanje odgovora za razrješavanje pojedinih diskutabilnih tema na ovom polju. I ne samo seminari, već i drugi vidovi stručnog okupljanja (stručni aktivni, kolegijumi, neobavezni sastanci i sl.) su prilika da se nešto novo čuje i usvoji što samo po sebi nudi i osigurava veći kvalitet rada i poboljšanja kompetencija nastavnika.

Razvoj i unapređivanje kompetencija nastavnika koje se odnose na rad s mladima su u neposrednoj uzročno-posljedičnoj vezi sa obezbjeđivanjem kvaliteta organizacije nastave. Kontinuirano praćenje rada, evaluacija i samoevaluacija rada nastavnika su neki od mehanizama koje treba sprovoditi kao putokaz u kom dijelu bi trebalo rad nastavnika mijenjati i unapređivati. To znači da svaka institucija koja se bavi formalnim ili neformalnim obrazovanjem mladih, mora obezbijediti kako neophodne kompetencije nastavnika za organizovanje i izvođenje nastave, tako i uslove da se te kompetencije dalje razvijaju i unapređuju na potrebnom nivou zahtjeva savremenog doba. Naravno da uz stručno obrazovanje nastavnika veliku pažnju treba posvetiti i njegovim praktičnim (metodičkim) kompetencijama, jer neko može posjedovati visok nivo usvojenosti znanja i teorijskog poznavanja problema, ali to ne mora da garantuje i njegov izuzetan uspjeh na nivou praktičnog rada s mladima i uspjeh u tom procesu.

Nastavnikovo djelovanje u grupi je, takođe, djelovanje na pojedinca u cilju razvoja njegove ličnosti. U tom procesu djelovanja mogu se izdvojiti četiri vrste saznanja i to: o onom koga učimo i podučavamo, o onome čemu učimo i podučavamo, o svrsi i smislu učenja i podučavanja i o onom kako učimo i podučavamo (Slatina, 2005: 19). Nastavnik koji ima iskustva, koji je svjestan pitanja koga, čemu, zbog čega (zašto) i kako podučava može bez problema uspješno raditi i realizovati planirane ciljeve. Za takvog nastavnika s pravom možemo reći da je kompetentan nastavnik. On zna adekvatno da djeluje u svakoj situaciji, da prepozna potrebe mladih i da u skladu sa njima najbolje odgovori.

Rad s mladima kako u formalnim, tako i neformalnim okvirima edukacije označava djelatnost koja zahtijeva posebno obučeni profil edukatora-nastavnika. Razvoj stručno-metodičkih kompetencija je u direktnoj vezi sa procesom usavršavanja nastavnika. Stručno usavršavanje je sastavni i obavezni aspekt potreba svakog nastavnika, a tiče se unapređivanja određenih znanja, vještina i sposobnosti. Bez obzira na količinu znanja i sposobnosti koje neki nastavnik posjeduje, on treba da je u stalnom kontaktu s aktuelnim idejama i mogućnostima svog djelovanja. To su prije svega moderni pedagoško-psihološki pristupi mladima, njihovim razvojnim i tekućim problemima, savremena metodička i didaktička saznanja u organizaciji rada s mladima, najnovije tehnike savladavanja vještine upravljanja grupom, upoznavanje komunikacijskih nastavnih umjeća i sl.

U skladu sa materijalnim mogućnostima, a u cilju uspješnijeg razvoja i unapređivanja kompetencija nastavnika dobrodošle su i posjete zemljama iz regiona ili šire. Susreti na međunarodnom planu podrazumijevaju diskusiju na određenu temu značajnu za unapređivanje stručno-metodičkih kompetencija. Međutim, u nemogućnosti posjete kolegama iz drugih zemalja, kao izvore razvoja i unapređivanja postojećih kompetencija koristi se najnovija stručna literatura potkrijepljena praktičnim modelima primjene teorijskih uputstava. Pojava nove literature na ovu temu je prava dragocjenost, posebno kada se ima u vidu da se uvijek nešto novo dešava u procesu podučavanja drugih.

Kada su u pitanju mlađi nastavnici kao posebno dragocjen vid razvoja i unapređivanja praktičnih kompetencija navodi se posjeta i opservacija časova starijih i iskusnijih kolega. Ovaj vid stručno-metodičkog usavršavanja je dosta prisutan u institucionalizovanim formama rada s mladima i zbog svoje praktične primjenljivosti je dosta prisutan. Uz diskusiju koja slijedi poslije opservacije, mlađi nastavnici se upoznaju sa određenim varijantama rada i pronalaze najuspješnije modele rada u konkretnim problemskim situacijama.

Zaključak

Svaka institucija koja se bavi formalnom ili neformalnom edukacijom mladih mora zadovoljiti određene kriterijume u pogledu kvaliteta rada na tom poslu. Ti kriterijumi se upravo tiču stručno-metodičkih kompetencija nastavnika. Njegove kompetencije moraju biti na tom nivou da obezbjeđuju progresivni razvoj učenika. Zbog toga institucija mora obezbijediti kontinuiran proces razvoja i unapređivanja kompetencija nastavnika. Mjerilo tog procesa je učešće institucije u organizovanju i vođenju stručnih seminara, simpozijuma i praktične obuke mladih nastavnika.

Nijedan proces koji se tiče rada s mladima nije konačan, zato ga treba kontinuirano pratiti, podsticati njegov razvoj i unapređivati u svim segmentima kompetentnog djelovanja. Novi načini i oblici rada s mladima zahtijevaju novu organizaciju rada, bolju materijalnu podršku, ali i odgovarajuću obuku, osposobljavanje i usavršavanje nastavnika za takav rad. Dakle, institucije koje se odgovorno bave radom s mladima moraju obezbijediti ne samo potrebne kompetencije onih koji rade s njima (nastavnika), već i neophodne uslove da nastavnici te kompetencije kontinuirano razvijaju i unapređuju kako bi realni efekti bili u skladu sa postavljenim ciljevima.

Literatura

- Goleman, D. (2007), *Socijalna inteligencija – Nova nauka o ljudskim odnosima*, Beograd: Geopoetika.
Goleman, D. (2008), *Emocionalna inteligencija*, Beograd: Geopoetika.
Ivić, I., Pešikan, A. & Antić, S. (2001), *Aktivno učenje*, Beograd: Institut za psihologiju.

- Kalina, B (2004), *O nastavničkoj kompetenciji sveučilišnih nastavnika*, Metodčki ogledi, br. 11, Zagreb.
- Marković, M. & Maksimović, I. (1997), *Kakav vaspitač treba savremenoj predškolskoj ustanovi*, Nastava i vaspitanje, 46 (5), Beograd.
- Slatina, M. (2005), *Od individue do ličnosti – Uvođenje u teoriju konfluetnog obrazovanja*, Zenica: Dom štampe.
- Zbornik radova (2007), *Kompetencije i kompetentnost učitelja*, Osijek: Grafika.